

Поліпшення здоров'я дітей — індикатор ефективності природоохоронної діяльності

У 1990 році за ініціативою молодих мам, що були занепокоєні наслідками Чорнобильської катастрофи та її впливом на здоров'я дітей, була створена ініціативна група, яка у 1991 році була зареєстрована як київська міська громадська організація «МАМА-86». Сьогодні Всеукраїнська екологічна громадська організація «МАМА-86» є широкою мережею екологічних неурядових організацій, яка об'єднує 17 організацій із різних регіонів України.

Довгострокові цілі організації «МАМА-86»

1. Робити свій внесок у процес розвитку демократії в Україні шляхом залучення громадян України, насамперед жінок, до своїх просвітницьких та лобіювальних програм, спрямованих на захист їхніх прав на чисте та здорове навколишнє середовище.

2. Розвивати міцну мережу місцевих неурядових організацій України, що компетентно вирішують проблеми навколишнього середовища, здоров'я, і які спроможні дієво впливати на поліпшення ситуації у своїх регіонах.

3. Створити розвинуту організаційну структуру «МАМА-86», зберігаючи при цьому незалежність і прямий зв'язок з інтересами широкої громадськості.

4. Сприяти процесу збалансованого виробництва і споживання в Україні, особливо продуктів харчування і питної води.

5. Створити широку суспільну платформу для забезпечення процесу збалансованого розвитку на місцевому рівні за участю представників різноманітних секторів / верств громадськості. Підтримувати та підсилювати зусилля на захист і поліпшення здоров'я та навколишнього середовища.

6. Працювати над впровадженням в Україні реформи водного сектору, зокрема зосереджувати увагу щодо залучення громадськості та захисту бідніших та найвразливіших верств населення, а також впроваджувати альтернативні рішення щодо забезпечення населення безпечною питною водою.

7. Створювати мережі та співпрацювати з неурядовими організаціями країн ННД, Європи та Північної гемісфери, що працюють у галузях захисту навколишнього середовища та сталого розвитку для посилення ролі НУО у процесі прийняття рішень в галузі екологічної політики.

8. Продовжувати впливати на розвиток відповідної законодавчої бази для НУО в Україні.

9. Розширювати практичну допомогу жінкам і дітям у сфері поліпшення здоров'я та навколишнього середовища, підтримуючи їхнє прагнення проявляти ініціативу та взаємодопомогу.

10. Проводити дослідження з проблем здоров'я, соціально-економічного стану жінки в Україні.

11. Продовжувати практичне навчання представників НУО в мережі «МАМА-86» із питань навколишнього середовища, здоров'я, участі жінок, діяльності третього сектора тощо.

12. Налагодити видання всеукраїнського часопису «МАМА-86» із проблем навколишнього середовища та здоров'я.

Ініціація участі громадськості у формуванні державної політики в галузі охорони здоров'я на Національному рівні

НПДГД створено в Україні для виконання Європейського плану дій з гігієни навколишнього середовища, затвердженого за участю всіх міністрів охорони НС та здоров'я ЄЕК ООН у межах Всеєвропейського процесу «Довкілля та здоров'я для Європи» у 1994 році. Це — перший план європейського типу в Україні, до роботи якого долучилися громадськість та представники різних секторів суспільства.

У 1997—98 роках ВЕГО «МАМА-86» взяла участь у роботі над Доповіддю до Плану дій з гігієни довкілля «Навколишнє природне середовище і здоров'я», підготувавши розділ «Участь громадськості». У 1998 році ВЕГО «МАМА-86» у партнерстві з мережею Еко-Право та ЕКЦ «Бахмат» разом з UNED-Fogim (Великобританія) виступила ініціатором проведення та координувала п'ять регіональних громадських консультацій з НПДГД в Україні.

З метою проведення консультацій були організовані семінари, що відбулися по всій Україні, і в яких взяла участь представники уряду, науки, промисловості та ділових кіл, численні НУО та всі зацікавлені особи. Було розповсюджено 600 примірників проекту НПДГД, який містив розділ «Участь громадськості», створений «МАМА-86». Найбільшим результатом цього проекту стала активізація громадян на місцевому рівні. Активісти в багатьох областях України розпочали діалог із місцевою владою щодо підготовки місцевих планів дій з гігієни довкілля.

Унаслідок проведення громадських консультацій було зібрано та подано до секретаріату цілий ряд пропозицій, що були враховані під час розробки проекту плану. Водночас був надрукований та розповсюджений звіт про участь громадськості у розробці Національного плану дій з гігієни довкілля (1500 примірників трьома мовами). Звіт було представлено на Конференції міністрів охорони здоров'я «Довкілля та здоров'я» у Лондоні у липні 1999 року.

За цю діяльність ВЕГО «МАМА-86» отримала персональну подяку директора Європейського Бюро Все-світньої Організації Охорони Здоров'я.

Після внесення більше ніж половини пропозицій до тексту НПДГД із 700, запропонованих під час громадського обговорення, завдяки активності ВЕГО «МАМА-86» та за підтримки понад 50 організацій України, було проведене успішне лобювання документу під час його затвердження Кабінетом Міністрів України. 13 жовтня 2000 року Кабінет Міністрів України прийняв Постанову № 1556 «Про заходи щодо поліпшення стану гігієни довкілля на 2000—2005 роки», якою було затверджено НПДГД та створено Міжвідомчий комітет з питань його реалізації, до складу якого увійшла Виконавчий директор ВЕГО «МАМА-86» (2000) Ганна Голубовська-Онисімова.

Ініціація участі громадськості у формуванні державної політики в галузі охорони здоров'я населення на регіональному рівні

З вересня 2000 року по жовтень 2001 року, за підтримки Британської Ради та Stakeholder Forum (UK), мережа «МАМА-86» здійснювала проект «Ініціація участі громадськості у місцевих планах дій з гігієни довкілля», що проводився у містах Київ, Севастополь та Ніжин, виконання якого сприяло залученню партнерів із різних секторів суспільства, зокрема, громадськості, на ранній стадії планування та реалізації цих планів, а також інтеграції планів з гігієни довкілля до загальних, уже існуючих, планів соціально-економічного розвитку регіонів. Важливою рисою проекту була участь кваліфікованих експертів із провідних наукових установ України, які допомогли визначити пріоритетні напрямки діяльності для поліпшення здоров'я населення у конкретних населених пунктах.

Діяльність проекту була спрямована на активізацію громадськості та залучення представників різних секторів суспільства до процесу створення місцевих планів дій з гігієни довкілля (МПДГД) у м. Києві, м. Севастополі та м. Ніжині, а також створення моделі партнерства між громадськістю, НУО та місцевими органами влади, яка може бути поширена в інших містах України.

Основними досягненнями проекту стали:

- створення моделі взаємодії громадськості з органами влади, природоохоронними та санітарними установами. Це базується передусім на основі партнерських стосунків, а не на методах контролю і керівництва;
- документи «План дій з гігієни довкілля на 2002—2006 рр.» у містах Києві, Севастополі та Ніжині, що став реальним прикладом парт-

нерства влади і громадськості та максимально відображає інтереси місцевого населення.

Уперше було визначено роль НУО в процесах мультисекторального співробітництва:

- ініціація створення, обговорення та впровадження МПДГД;
- мультисекторальне співробітництво з усіма прошарками суспільства в процесах МПДГД (участь в обговоренні пріоритетів, створення плану дій з гігієни довкілля і формування портфелю проектних пропозицій);
- лобювання окремих питань і заходів на користь мешканців міст заради здоров'я пересічних громадян та їхніх нащадків;
- створення суспільної платформи для стійкого розвитку громади;
- всебічне інформування громадськості про процеси створення та реалізації МПДГД.

Практичні результати роботи ВЕГО МАМА-86 в галузі охорони здоров'я дітей у сільській місцевості

Ніжин

- змінено акценти в ідеології представників міської влади, які почали застосовувати **індикатор «здоров'я» у прийнятті екологічних рішень;**
- **замінено джерело водопостачання** в одному із мікрорайонів м. Ніжина завдяки лобіюванню міської влади, що призвело до поліпшення **якості питної води;**
- **проведено паспортизацію 140 міських колодязів** (70% яких забруднено нітратами), створено карту колодязів;
- **проведено водоводи до приватного сектору** міста, унаслідок чого мешканців забезпечили безпечною для здоров'я водою.

Упродовж двох років **довжина нових водогонів зросла в 17 разів;**

- створено першу профілактичну міську **програму захисту здоров'я дітей та вагітних жінок** від шкідливого впливу нітратного забруднення питної води.

Полтава

- розроблено вперше в Україні лікарями-науковцями, членами організації «Мама-86-Полтава» **концепцію щодо негативного впливу нітратів на організм дітей;**
- розроблено шляхи **профілактики та методи реабілітації нітратної інтоксикації у дітей**, які проживають у забруднених нітратами регіонах;
- створено **карту нітратного забруднення** Полтавської області на основі проведених санітарно-екологічних досліджень;
- організовано постійно діючі **курси екологічної просвіти** з медичними працівниками області;
- показано можливі **шляхи практичного вирішення проблеми нітратного забруднення питної води** на прикладі Лохвицького району, у якому кількість випадків «синдрому блакитного немовляти» серед малюків першого року життя зменшилася від 4—5 випадків у кінці 90-х років до 0 у 2003 р. Такий результат був досягнутий внаслідок реабілітації сільських водогонів, спорудження глибинних свердловин та проведення активної екологічно-просвітницької діяльності;
- встановлено **водоочисну установку для школи, дитячого садочку в с. Піски, що забезпечило якісною питною водою 1320 осіб, із яких 370 — учні.**

Яремче

- поліпшено якість питної води для **4000 споживачів, більша частина з яких є діти** у дошкільних та шкільних закладах. Встановлено системи очищення колодязів з питною водою;
- зменшено захворювання на **вірусний гепатит А на 38%: у 2001 році — 91 випадок, у 2003 році — 53 випадки.**

Практичні результати роботи ВЕГО «МАМА-86» в галузі охорони здоров'я дітей у містах

Татарбунари

- встановлено пристрій для доочистки високо-мінералізованої води у **дитячому садочку**, де **знаходяться 300 дітей**;
- встановлено установку доочищення питної води у міській школі, яка **забезпечує безпечною для здоров'я питною водою 1300 дітей**.

Севастополь

- здійснено проект реабілітації **інфекційної лікарні міста**, де кожного року проходять лікування від **240 до 400 пацієнтів**;
- впроваджено технологію щодо знезараження каналізаційних стоків лікарні, які раніше без очищення скидалися у міську каналізаційну мережу і були джерелом інфекційного забруднення регіону;
- захворюваність на інфекційні хвороби серед дітей віком від 0 до 14 років зменшилась на 31% (1998 р. — 171 випадок на 1000 дітей, у 2002 році — 118 випадків на 1000 дітей), у тому числі і у наслідок здійсненого.

Маріуполь

- встановлено систему доочищення води в обласному дошкільному санаторії «Айболит» для дітей віком 3—7 років із захворюванням органів дихання, де щомісяця проходять лікування 100 дітей.

Київ

- надано медичні послуги за допомогою комп'ютерної діагностики стану здоров'я за методом Фоля більш як **3000 осіб**, переважна більшість яких — діти з багатодітних, неповних, малозабезпечених сімей, які отримали послуги безкоштовно.

Перелік екологічно небезпечних підприємств, функціонування яких було припинено через негативний вплив на здоров'я населення завдяки діяльності «МАМА-86»:

- будівництво нафтопереробного виробництва (м. Маріуполь, Донецька область);
- захоронення ядерних відходів у соляних шахтах (м. Артемівськ, Донецька область);
- функціонування хімічного підприємства для миття вагонів від нафти, розташованого у прибережній зоні (м. Одеса);
- діяльність сміттєспалювального комбінату (м. Севастополь).

Що впливає на стан здоров'я дітей на думку громадськості?

За результатами соціологічного дослідження, яке проводила ВЕГО «МАМА-86» у 2003—2004 рр. було виявлено, що батьки дуже занепокоєні станом здоров'я їхніх дітей і вказують на ймовірність впливу на нього чинників довкілля.

Відсоток батьків, які вказали на важливість таких соціальних факторів:

- 67,5% — недоступність якісного медичного обслуговування;
- 56% — незадовільний стан довкілля у місці проживання;
- 56% — недоступність оздоровлення дитини впродовж літніх канікул;
- 52,5% — нервова домашня атмосфера;
- 51% — погане харчування.

42,5% батьків вважає, що наслідки Чорнобильської катастрофи є основним екологічним чинником погіршення здоров'я дітей.

34% вважає, що наслідки Чорнобильської катастрофи є одним із важливих чинників впливу на здоров'я їхніх дітей.

Серед екологічних чинників довкілля, що впливають на здоров'я дітей, батьки передусім виділяють:

- 65% — значне забруднення повітря транспортом;
- 30% — забруднення повітря хімічними речовинами і викидами виробництва;
- 30% — радіаційне забруднення;
- 30% — підвищений вміст шкідливих речовин у продуктах харчування;
- 30% — забруднення територій проживання сміттям та іншими відходами;
- 20% — підвищений рівень шуму у містах.

За даними фахівців значного поліпшення стану здоров'я 42 дітей з кожної тисячі у м. Києві можна досягти шляхом проведення природоохоронних заходів.

Діяльність, яка передбачається у підготовці Національного плану дій «Навколишнє середовище та здоров'я дітей»

Виходячи із обмежених інституційних та фінансових можливостей країн СЕКЦА і враховуючи великий обсяг уже проведеної діяльності щодо підготовки та реалізації НПДГД та МПДГД, вважаємо, що план дій щодо навколишнього середовища та здоров'я дітей необхідно впроваджувати у межах виділених пріоритетів НПДГД та МПДГД.

На сьогодні в Україні існує низка Державних програм і планів, які мають створювати безпечні гігієнічні умови зростання, життя та навчання дітей. Усі ці програми практично не забезпечені бюджетними коштами стосовно гігієнічної компоненти, а НПДГД не фінансувалися державою від початку свого існування.

У квітні 2004 року МАМА-86 організувала проведення круглого столу, результатом якого стали узгоджені рекомендації щодо діяльності ВЕГО «МАМА-86», пропозиції до роботи органів державної та місцевої влади, наукових закладів та широкої громадськості щодо створення належних гігієнічних умов та поліпшення здоров'я дітей в Україні, а саме:

1. Вважати за недоцільне створення нових окремих програм з охорони навколишнього середовища та здоров'я дітей.

2. Провести ґрунтовний аналіз впровадження існуючих програм, які приділяють увагу вирішенню проблем з охорони довкілля та здоров'я дітей.

3. Перевірити виконання НПДГД та МПДГД: провести аналіз виконання, переглянути зміст, виділити першочергові пріоритети, підготувати наступний 5-річний етап виконання, включаючи відповідні рішення органів влади; забезпечити впровадження бюджетних коштів, починаючи з 2005 року.

4. Підготувати та включити до існуючих НПДГД та МПДГД цільову підпрограму з охорони навколишнього середовища та здоров'я дітей; забезпечити фінансування, починаючи з 2005 року.

5. Здійснити низку заходів щодо реалізації пп.1—4 цих рекомендацій з метою зміцнення організаційно-управлінського блоку НПДГД, а саме:

— створити нову або поновити роботу вже створеної міжвідомчої групи з НПДГД та МПДГД та забезпечити організаційний супровід їхнього впровадження;

— підготувати та провести парламентські (громадські) слухання щодо ефективності реалізації політики в галузі гігієни довкілля в Україні, акцентуючи увагу на збереженні здоров'я дітей України.

Всеукраїнська екологічна громадська організація «МАМА-86»

вул. Михайлівська 22, Київ-1, 01001, Україна

ел. пошта: info@mama-86.org.ua, www.mama-86.org.ua

тел.: (044) 228-77-49, 228-31-01, тел./факс: (044) 229-55-14

Гаряча лінія «Екотелефон»: (044) 229-55-14